

Rapport från studiebesök på Halda-museet i Svängsta den 30 maj 2012.

På vårens sista aktivitet passade ett nyfiket gäng ”Kreativare” på att lyssna till eldsjälens Åke Johanssons engagerande berättelse och visning av Halda-museet. Museet är inhyrt i Halda utvecklingscentrums lokaler som idag ägs av Karlshamns kommun och drivs av ideella krafter, främst av före detta Halda-anställda Åke Johansson. Utställningen består i huvudsak av ett stort antal modeller och fabrikat av skriv- och räknemaskiner.

Halda grundades 1887 av fabrikör Henning Hammarlund (1857-1922) i syfte att tillverka främst fickur. Haldauren belönades 1893 med två prisma-medaljer på världsutställningen i Chicago. Man började också tillverkningen av *teleuret*, ett telefonur med vilket man kunde kontrollera telefonsamtalets längd och *telecronen* som var början till vår telefonsvarare. År 1890 började man även tillverka bl.a. *skrivmaskiner* och *taxametrar*. Hammarlund var initiativtagare och konstruktör till samtliga. Den framgångsrika tillverkningen av taxametrar övertogs 1920 av Fabriks AB Haldataxametern i Halmstad, vilket är ursprunget till dagens Haldex AB.

Efter ekonomiska problem lades emellertid uttillverkningen ned 1917 (cirka 8000 fickur tillverkades från 1888-1917) och 1920 gick företaget i likvidation.

År 1927 bildades Halda AB som övertog skrivmaskinstillverkningen och 1938 övertogs Halda av AB Åtvidabergs Industrier. Halda levde kvar till år 1957 då man bytte till ”Facit”. 1975 hade man 1 500 anställda i Svängsta. Skrivmaskinerna sålde mycket bra i 130 länder och en ny fabrik byggdes i Bräkne-Hoby. Trots tillverkning av elektroniska skrivmaskiner och satsningar på bordsdatorer och kretskortstillverkning försämrades företagets läge ytterligare. Den 14 december 1992 hade man 365 anställda och tvingades lämna in konkursansökan och skrivmaskinstillverkningen i Svängsta nedlades.

16 april, 1993 tog kommunen över lokaler och utrustning och skapade Halda Utvecklingscentrum där flera företag har etablerat sig.

Tillverkning av mekaniska räknemaskiner var också en betydande tillverkning. Namn som Halda, Original-Odhner och Facit förknippas med räknemaskiner.

Besöket avslutades med fika och ett stort tack framfördes till Åke Johansson som förädrades med biljetter till Kreativum. Intressant att se var även jättegrytan vid strandkanten som är nästan 4 m djup vilken upptäcktes när Hammarlund anlade trädgården till Halda.

Skrivare är Veine Sjö Dahl.